

Dialogo

Waarom Aalst 1946-1955 en nadien ?

Het is onbetwistbaar dat de KP na bijna zestig jaar bestaan behoefte heeft aan geschiedschrijving, en dit niet alléén nationaal of zelfs specifiek voor wat Vlaanderen betreft, maar ook dieper ingaande op de verschillende subgewesten, agglomeraties, steden en gemeenten. De vragen die Rudi Van Doorslaer zich in zijn artikel "De KPB in Vlaanderen" (VMT 1978 nr. 4 blz. 61 - 3.4. en ook verder) stelt, zouden dan wellicht een begin van volwaardig antwoord krijgen. Een antwoord waarbij wij alles te winnen hebben.

Zoals vele anderen dag in dag uit bij de activiteiten allerhande betrokken, heb ik nooit de tijd genomen dossiers aan te leggen, zorgvuldig te noteren en te klasseren. Hier en daar enkele dokumenten over belangrijke gebeurtenissen, en het geheugen, waarbij ik niet de tijd vind dit in detail aan eventueel bestaande historische dokumentatie te gaan toetsen. Maar voor wat ik nu wil bijbrengen volstaat de memorie, wellicht vindt later een jongere de tijd er iets beter gestaafd van te maken. Want zo het artikel van Van Doorslaer ongetwijfeld wat brengt, dan staat het buiten betwisting, dat men zich van het "verschijnsel" Aalst 1946 tot midden de jaren vijftig niet zo maar kan afmaken met "ouvriërisme, populisme".

en noem maar op. De KP heeft geen behoefte aan rondwarende spoken, die bovendien over een lange adem blijken te beschikken. Ik ga dus niet in op het geheel van de studie, maar ik wil wel wat dieper gaan en wat verder terug voor wat Aalst betreft. Wanneer men geschiedenis schrijft, moet men er zich inderdaad van bewust zijn, dat bepaalde gebeurtenissen - aangevuld door nieuwe -- zeer lang in een volk blijven naleven, een voedingsbodem scheppen, gevolgen hebben die niet zo gemakkelijk door zelfs harde schokken weg te gommen zijn. Algemeen kan men trouwens de vraag stellen, of de marxisten wel steeds genoeg rekening houden met de godsdienstige of nationalistische gevoelens van een volk of (en) met wat blijft nazinderen van soms eeuwenoude sociale en politieke evenementen, laat staan méér recente.

AALST IN DE JAREN DERTIG

Aalst was in de tweede helft van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste het terrein van zeer scherpe politieke tegenstellingen, zoals de omgeving ervan bij de hongersnoden in de eerste helft der negentiende eeuw een der armste gewesten van Vlaanderen was geweest, vanwaar de hongerende boeren in kolonnen naar Brussel trokken om er werk en brood te eisen, om er aan de grenzen van de hoofdstad door de bereden gendarmerie terug naar huis te worden geslagen. In dat Aalst is na de B.W.P. het Daensisme ontstaan, dat als kristendemokratische beweging tegen de bestaande katholieke konservatieven gericht, ten onder ging, maar waarvan de ideeën breed en diep in het volk bleven leven. En die zijn niet alléén de voedingsbodem geweest van de sterke Frontpartij en de stevige volkse basis van het latere V.N.V. Er is een bepaald politiek nonkónformisme uit ontstaan waarvan men de sporen in heel wat politieke getuivenissen terugvindt. Zeer vroeg in de jaren twintig werden in Aalst

kommunistische cellen opgericht, blootstaande aan vervolgingen en daarom meestal in hoofdzaak bestaande uit, of zich steunende op kleine zelfstandigen en arbeiders die zich in hun broodwinning minder bedreigd voelden (bijv. spoorwegmannen). Maar men kan gerust zeggen, dat het pas in de jaren 1933-34 was, periode van economische crisis en opkomst van het fascisme, dat door het aansluiten van Bert Van Hoorick en andere afgestudeerden en jonge arbeiders, de KP-Aalst een politieke kracht werd die spoedig over het ganse arrondissement en zelfs daarbuiten zou uitstralen.

De werkloosheid, het nazisme in Duitsland, de Duitse kommunistische en anti-fascistische vluchtelingen, de grote staking van 1936 met barrikades en straatgevechten tegen de gendarmen, de Spaanse burgeroorlog, binnenlands fascisme en oorlogsvoorbereiding, er was geen strijd waar de talrijke jonge militanten niet in de eerste rijen stonden, op de oude socialistische bonzen botsend, maar heel wat socialistische militanten meesleurend.

Aalst was sociaal-economisch ontreddeerd. Klassebewuste tekstielarbeiders, werkloze bouwvakmannen, de mijnwerkers-forenzen uit de streek van Geraardsbergen-Ninove, de seizoenarbeiders die in Frankrijk met een nieuwe geest kennis maakten, zij zochten een hoop en een weg.

Door de wending in de Frontbeweging ontgoochelde jongeren keerden zich naar de KP. Het was de tijd van de vele Spanje-vrijwilligers, en van de jonge werkforenzen van Nieuwerkerken die in kolonne per vier naar Aalst, naar de daverende meetings kwamen met Jef Van Extergem, Van Den Boom, Dillen, Minnaert en anderen. Het verleden van strijd herleefde en de Belgische Werklieden Partij kon de stroom niet stoppen. Verplicht onderduiken, aanhoudingen, wekten integendeel de simpatie op tot in de middenstand, die zich eveneens bedreigd voelde. De economische crisis had ook voor hen gevolgen. De industriële afbraak van de Denderstreek - door de opflakking na de Bevrijding voor een tiental jaren uitgesteld - was voor tek-

stiel-, schoen- en pantoffelnijverheid begonnen. De crisis kwam in een kleinere stad met toen reeds heel wat werkforenzen en vrouwenarbeid harder aan dan in een grote met een meer verscheiden industrie, en het politiek verweer van de traditionele partijen was er zwakker, terwijl het verleden er nog dieper in het volk leefde. Was het trouwens niet in datzelfde arrondissement - in Geraardsbergen - dat de socialisten hun eerste burgemeester in Vlaanderen haalden, en - bij de eeuwwisseling - dat tegen de katolieke behouders een eenheidslijst van linksen en kristendemokraten werd neergelegd? Was het ook niet te Aalst, dat in de schoot der KP-afdeling een konflikt ontstond omtrent het ja dan neen neerleggén van een KP-lijst bij de gemeentelijke verkiezingen van 1939, waarbij de tegenstellingen links-rechts hun toppunt hadden bereikt? Men kende er dus blijkbaar Dimitroff en men was er het verleden niet vergeten.

Het is natuurlijk in dit bestek onmogelijk de voor vele jaren zwaar doorwegende sociale en politieke gebeurtenissen in al hun omvang en betekenis weer te geven en te ontleden, maar ik geloof niet dat iemand er de historische waarde in het leven van een gewest en zijn bevolking kan van betwisten.

BEZETTING EN DE ROL VAN DE KP

En toen kwam de tweede wereldoorlog en met hem onmiddellijk het organiseren van het politiek en kort daarop het gewapend verzet. Want wat er ook mag geschreven zijn omtrent echte of vermeende aarzelingen van de kommunisten tijdens de eerste maanden van de bezetting, een feit is, dat mijn broer André en ik zelf - naast en met verschillende andere jongeren - reeds in augustus 1940 aan het werk werden gezet in de illegale Revolutionaire Volksjeugd en schier meteen in de KP en de Weerstand. De KP-Aalst had zware verliezen geleden door

de oorlogsgebeurtenissen - doden, krijgsgevangenen - en het noodgedwongen onderduiken van al te goed bekende militanten, en de jongeren moesten het dus aanpakken. De Gewapende Weerstand kan voor het Aalsterse wellicht niet zo'n roemrijke daden op zijn actief schrijven als de gewesten Kortrijk en Leuven, maar er werd dikwijls hard toegeslagen in de vorm van sabotage en aanslagen op kollaborateurs. Een zeer bedrijvig Onafhankelijkheidsfront kwam tot stand en vele politieke banden werden gelegd. De Patriottische Militie met een grote meerderheid van jongeren werd uit de grond gestampt. Daarnaast waren de Kommunistische vrouwen van in den beginne de initiatiefnemers en bezielers van de acties "voor brood en kolen".

DE VIJFTIEN PROCENT VIELEN NIET UIT DE LUCHT

Het is waar dat Aalst met de Bevrijding ook negatief in de pers kwam, maar het is vandaag nog bekend dat kommunistische vooraanstaanden zich tegenover "de zwarten" zeer menselijk gedroegen en grote achting genoten, zoals het later Van Hoorick zou zijn die, KP-volksvertegenwoordiger gekozen, het allereerste wetsvoorstel neerlegde voor amnestie aan de minderjarige incivieken.

Neen, de vijftien procent der stemmen bij de eerste verkiezingen in 1946 zijn niet uit de lucht komen vallen. Het werkende volk herinnerde zich de strijdvaardigheid van de KP vóór en tijdens de bezetting. De KP-Aalst was een volkse politieke macht. Zij telde een reeks van gevormde en algemeen bekende militanten tussen de 35 en de 50 jaar. Jongeren stroomden toe. De Syndikale Strijd Komitees in de bedrijven onder de bezetting georganiseerd, leidden tot de spoedige oprichting van het Eenheidssyndicaat. Later, in 1945, werd ook het Ziekenfonds "De Eenheid" gesticht en meteen in zijn schoot "Solidariteit", wellicht als allereerste de or-

ganisator der kindervakanties aan zee en in de Ardennen. Populistisch? Wat doen de KP en de door links bestuurde gemeenten in Frankrijk? De KP leefde in het volk. Geen wijk zonder KP-cel. St.-Maarten- en kerstfeesten, een bloeiend KP-lokaal, maar ook een Eenheidsyndikaat dat zich van de allereerste minuut aan het werk zette om het patronaat te verplichten de fabrieken te doen draaien. Ook zonder verkozenen van vóór de oorlog, kameraden die op het stadhuis de KP vertegenwoordigden. De 1-meibetoging 1945 - die door de terugkeer van Van Hoorick uit Buchenwald op de vooravond ervan tot een triomftocht uitgroeide - was een eenheidsbetoging. Het kulturele werd uit het oog niet verloren, daarvan kunnen wellicht vandaag nog kunstenaars uit Antwerpen en Gent getuigen, en er was de volksbibliotheek en de politieke kursussen waarmee al vroeg van wal werd gestoken.

REDENEN VAN DE WEG TERUG

Ziedaar hoe de KP er te Aalst uitzag na de Bevrijding. Maar de tegenaanval van rechts en ook de eigen fouten zouden niet zo lang op zich laten wachten. Langs de weg van administratieve maatregelen werd het Eenheidsyndikaat voor bot gezet. Volgde daarop en daaromtrent trouwens de foutieve houding van de partijleiding. Verbitterde syndikale militanten vielen weg, weigerden naar het BVV, later ABVV over te gaan, en weken naar de Liberale Vakbond uit, waar een D'Haeseleer ze maar al te graag opving. De op de spits gedreven tegenstellingen tijdens de koningskwestie, het Belgicisme van de partij tot in het kulturele toe, het onbegrip voor de Vlaamse toestanden en problemen, haar sektarisme, de koude oorlog en de moeilijkheden in de socialistische landen, hebben de rest gedaan. Aalst kon geen eiland zijn in dat politiek klimaat.

En toen kwam het vertrek van Van Hoorick naar de BSP toe, waarbij de KP-Aalst wel hard van zich moest afbijten wilde zij de innerlijke crisis die daar het gevolg van was overleven, maar dat vandaag of morgen een dieper onderzoek waard is. De klap op de vuurpijl was de beslissing in 1958, bij de eerste verkiezingen na dit vertrek ook in het arrondissement Aalst geen KP-lijsten neer te leggen. Meteen werd in 1961 de in 1954 overblijvende 6,32 % in het kanton méér dan gehalveerd. Wie maakt uit wat het deel is geweest van de nationale vergissing, de lokale fouten en de objektieve voorwaarden ?

De waarheid is ook, dat het ganze arrondissement op Aalst-stad steunde. Elders waren de kaders politiek zwak. Op het ogenblik dat de aflossing van de leidende kaders had moeten beginnen, vielen deze wegens hun leeftijd doodeenvoudig weg. In de kantons Zottegem en Herzeele was de KP, evenals de BSP trouwens, nooit diep doorgedrongen. Zij konden de rol niet spelen die de opkomende liberale voorman D'Haeseleer zo goed gezien had, de sociale en daarop ook politieke oppositie zijn, tegen het in deze gewesten dominerend klerikalisme, met families tot werkelijke stedelijke en plattelandsdynastieën uitgegroeid, die sedert méér dan een eeuw zorgvuldig hun machtsnet hadden uitgebouwd.

POPULISME OF POLITIEKE AKTIE

Intussen was ook begin der jaren vijftig de industriële afbraak van het arrondissement her vat. Schoen- en pantoffelnijverheid waren praktisch totaal verdwenen. In de tekstielnijverheid werd het ene belangrijke bedrijf na het andere gesloten. Alleen het aantal pendelaars en dit van de tewerkgestelden in de dienstensektor stijgen. Men kan Aalst nog moeilijk vergelijken met industriële centra als Antwerpen, Gent of Vilvoorde.

En toch blijft de KP te Aalst een belangrijke politieke rol spelen, wellicht inniger verbonden met de volkse massa dan in vele andere gewesten, maar waarbij het ons een raadsel blijft waar Van Doorslaer het populistisch meent te moeten zien. De KP haalde niet alleen in december 1978 in het arrondissement en vooral in het kanton een resultaat dat de beste in Vlaanderen waard was, maar ook in 1979 bij de Europese Verkiezingen boekt zij de beste uitslag. Het is ook in Aalst dat Amada, Ral en Agalev de minst goede resultaten hebben en in elk geval heel wat minder dan de KP.

Slechts in 1965 en 1968 is het aandeel van de KP-Aalst niet proportioneel het grootste van Vlaanderen in het elektoraal geheel van de traditionele arbeidersbeweging van haar gewest. Het is in tegenstelling tot andere gewesten in Aalst meestal het geval dat BSP en KP samen vooruit of achteruit gaan. De tabel waarin in het artikel van Van Doorslaer de vergelijking wordt gemaakt tussen het KP-ledental en het elektoraat, heeft geen zin wanneer men geen rekening houdt met de bevolking, met het gemis aan industrie en met het traditioneel aansluiten per gezin.

Maar er is méér. Het is in Aalst, dat reeds meerdere jaren geleden onder de druk van de KP bij bedrijfssluitingen de eerste brede conferentie over de tewerkstelling doorging. Aalst is de enige stad in Vlaanderen waar dankzij de initiatieven van de KP een motie tegen de neutronenbom door de gemeenteraad met algemene stemmen werd aanvaard. In Aalst zetelen KP-ers in vier adviesraden van de stad (door de gemeenteraad goedgekeurd) en speelt een kameraad een belangrijke rol in de Kulturele Raad. Meer populistische, minder politieke werking ?

VERDER EN DIEPER ZOEKEN

Ik zal daar maar niet verder op ingaan en even-

min op goedkope beweringen in verband met het ledenverloop. Misschien kan Van Doorslaer ook eens de vergelijking maken tussen ledental en pers, enerzijds, en bevolking in de verschillende gewesten, anderzijds. Maar dit klinkt dan van mijnentwege misschien al te lokalistisch.

De KP-Aalst en de KP-federatie Dender kennen naast de objektieve moeilijkheden, hun zwakheden en tekortkomingen. Als dat overal het geval is, dan is er al een flink stuk weg afgelegd. Zeker is nochtans, dat een bijdrage als deze van Van Doorslaer positief is, al was het maar omdat zij tot een diepgaande studie van ons verleden en van de moeilijkheden, hinderpalen, fouten aanzet, ook méér gedetailleerd. Mijn repliek, waaraan ik veel minder tijd kon besteden dan hij aan zijn onderzoek, had dan ook als enige bedoeling bepaalde zaken op punt te stellen om al te haastige konklusies te voorkomen, en mag geenszins beschouwd worden als een van zich afbijten alsof we bij dit onderzoek niets te leren hadden en in andere federaties niets op te steken hebben.

De laatste alinea's van zijn artikel, over de politieke lijn van de partij voor Vlaanderen over het algemeen, zouden inderdaad heel wat reakties moeten uitlokken. Wat waren de omstandigheden waarin we streden en wat zijn ze vandaag? Wat moet er veranderen om weer te worden wat we eens geweest zijn, of om door te breken daar waar we er nooit in gelukt zijn? Moet een KP een elitegroep vormen, of moet zij betrachten het volk te ontmoeten in al wat zijn zorgen uitmaakt, in al wat het leven van een volk is?

Ray DE SMET.